

VAI TRÒ CỦA GIÁO VIÊN GIÁO DỤC THỂ CHẤT ĐỐI VỚI THỂ DỤC THỂ THAO TRƯỜNG HỌC

THE ROLE OF PHYSICAL EDUCATION TEACHERS IN SCHOOL SPORTS

ThS. Phạm Quốc Toàn

Trường Đại học sư phạm TDTT Hà Nội

Tóm tắt: Giáo viên Giáo dục thể chất đóng vai trò quan trọng trong việc giáo dục và rèn luyện sức khỏe cho học sinh/sinh viên. Nhiệm vụ của họ không chỉ là dạy các kỹ năng thể thao, mà còn là giúp học sinh/sinh viên phát triển thể chất, tinh thần và kỹ năng xã hội. Giáo viên GDTC đóng vai trò thiết kế, tổ chức, cố vấn, trọng tài, hướng dẫn hoạt động tập luyện cho học sinh/sinh viên, tạo môi trường học tập thân thiện để khuyến khích học sinh tích cực tham gia vào các hoạt động học tập, tự mình trải nghiệm, tự phát hiện bản thân và phát triển toàn diện. Từ cơ sở tiếp cận cho thấy lao động sư phạm của giáo viên GDTC vừa là người thầy, vừa là người tổ chức thể thao trường học.

Từ khóa: Giáo viên; Giáo dục thể chất; Vai trò.

Abstract: Physical Education teachers play an important role in educating and training students' health. Their task is not only to teach sports skills, but also to help students develop physical, mental and social skills. Physical Education teachers play the role of designing, organizing, advising, refereeing, guiding students' training activities, creating a friendly learning environment to encourage students to actively participate in learning activities, experience themselves, discover themselves and develop comprehensively. From the approach, it can be seen that the pedagogical work of Physical Education teachers is both a teacher and a school sports organizer.

Keywords: Teacher; Physical Education; Role.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Giáo viên Giáo dục thể chất (GDTC) đóng vai trò quan trọng trong việc giáo dục và rèn luyện sức khỏe cho học sinh/sinh viên. Nhiệm vụ của họ không chỉ là dạy các kỹ năng thể thao, mà còn là giúp học sinh/sinh viên phát triển thể chất, tinh thần và kỹ năng xã hội.

Theo đó, quá trình lao động sư phạm của giáo viên GDTC bao gồm: Một bên là hoạt động của nhà giáo dục (chủ thể) và bên kia là của người được giáo dục (khách thể) và hoạt động của hai bên tạo nên một hệ thống, trong đó vai trò lãnh đạo, hướng dẫn thuộc về người thầy - người luôn có vai trò chủ đạo trong quá trình sư phạm. Giáo viên GDTC đóng vai trò thiết kế, tổ chức, cố vấn, trọng tài, hướng dẫn hoạt động tập luyện cho học sinh/sinh viên, tạo môi trường học tập thân thiện để khuyến khích học sinh tích cực tham gia vào các hoạt động học tập, tự mình trải nghiệm, tự phát hiện bản

thân và phát triển toàn diện. Từ cơ sở tiếp cận cho thấy lao động sư phạm của giáo viên GDTC vừa là người thầy, vừa là người tổ chức thể thao trường học.

2. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

2.1. Đặc trưng của giáo dục thể chất và thể thao trường học

Giáo dục thể chất là một quá trình sư phạm nhằm giáo dục và đào tạo thế hệ trẻ, hoàn thiện về thể chất và nhân cách, nâng cao khả năng làm việc và kéo dài tuổi thọ; Giáo dục thể chất là một loại hình giáo dục mà nội dung chuyên biệt là dạy học vận động, phát triển có chủ định các tố chất vận động của con người.

Giáo dục thể chất được thể hiện bao gồm 2 mặt khác biệt với giáo dục nói chung là dạy học kỹ thuật động tác và giáo dục các tố chất thể lực. GDTC trong trường học là một mặt của giáo dục toàn diện và đó là một trong những nhiệm vụ của trường học. Nói cách

Lý luận Giáo dục thể chất và Thể thao trường học

khác, trường học có trách nhiệm thực hiện GDTC và sử dụng môn học GDTC như là một khâu quan trọng, tạo tiền đề và điều kiện cơ bản cho quá trình GDTC nói chung.

GDTC trong trường học bao gồm giờ học nội khoá và các hoạt động thể dục, thể thao ngoài giờ học của học sinh/sinh viên. Giờ học thể dục nội khoá được thực hiện theo chương trình quy định từ phổ thông đến đại học. Hoạt động thể dục, thể thao ngoài giờ học có nhiều hình thức và quy mô khác nhau được nhà trường cùng với các tổ chức liên quan tổ chức: Từ các hoạt động trong giờ ra chơi, đến các hoạt động ngoài giờ học ở trường và ở nơi cư trú, chung cho tất cả học sinh/sinh viên và riêng cho các nhóm học sinh/sinh viên về một số môn thể thao.

Đối với học sinh/sinh viên, GDTC không chỉ là môn học, mà còn là nội dung, hình thức và phương tiện hoạt động trong quá trình học tập và rèn luyện tại nhà trường; là nội dung và phương thức để nhà trường các cấp triển khai các hoạt động giáo dục học sinh. GDTC trường học thực hiện chức năng giao tiếp và liên kết trong giáo dục học sinh, sinh viên, tạo ra bầu không khí thân thiết và hiểu biết lẫn nhau giữa các học sinh, giữa các nhà trường; truyền tải những giá trị chân chính của TĐTT đến từng học sinh, sinh viên, thông qua đó giáo dục ở các em những tư tưởng, tình cảm và nhân cách của con người mới xã hội chủ nghĩa; góp phần giáo dục và phát triển thị hiếu, thẩm mỹ cho học sinh, sinh viên.

Đối với GDTC ở bậc đại học, cùng với xu thế đổi mới đào tạo đại học, công tác GDTC đang hướng tới góp phần nâng cao năng lực hoạt động nghề nghiệp cho sinh viên sau khi ra trường. Vì vậy, GDTC mang “tính nghề” hiện đang là hoạt động chủ đạo trong nghiên cứu về đổi mới nội dung và hình thức; GDTC không chỉ vì sức khỏe mà còn phải hướng tới mục tiêu trang bị cho người học năng lực và nhu cầu tự rèn luyện, rèn luyện suốt đời; hướng tới góp phần rèn luyện tri thức và kỹ năng phục vụ hoạt động nghề nghiệp.

Ngoại khóa thể thao là một bộ phận quan trọng của GDTC và thể thao trường học, là một trong những lộ trình cơ bản để thực hiện mục tiêu, nhiệm vụ của GDTC và thể thao trường học. Ngoại khóa thể thao trường học có ý nghĩa: Tổ chức, động viên cho cán bộ quản lý, giảng viên và đông đảo học sinh/sinh viên tự giác, tích cực tham gia rèn luyện thể lực; Góp phần củng cố, nâng cao hiệu quả giáo dục, huấn luyện và bồi dưỡng năng lực vận động của học sinh/sinh viên; Góp phần nâng cao trình độ kiến thức và kỹ năng thể thao, phát hiện và bồi dưỡng cán bộ TĐTT nòng cốt và nhân tài thể thao cho đất nước; Giám tiếp kiểm tra công tác dạy học môn học GDTC và huấn luyện thể thao trong nhà trường, tổng kết kinh nghiệm, giao lưu thể thao, học tập lẫn nhau và cùng nhau tiến bộ; Có tác dụng giáo dục truyền thống, bồi dưỡng những phẩm chất đạo đức tư tưởng và tác phong; Làm phong phú thêm hoạt động văn hoá nghiệp dư của nhà trường và địa phương, có tác dụng tích cực trong việc xây dựng lối sống văn hoá tinh thần, bồi dưỡng hứng thú tập luyện của sinh viên. Như vậy ngoại khóa thể thao là đòn bẩy mạnh mẽ phát triển công tác GDTC và thể thao trường học, là nhân tố xúc tiến phổ cập và nâng cao kết hợp với nhau.

Kinh nghiệm của một số nước cho thấy chương trình GDTC của trường phổ thông thường kết hợp với giáo dục sức khỏe và nhấn mạnh mục tiêu bao trùm là sống khỏe mạnh và hoạt động thể lực (Healthy Active living), trở thành người có học vấn về sức khỏe và hoạt động thể chất (Physical Literacy, Health Literacy). Đặc điểm lớn nhất của GDTC là được thực hiện thông qua hoạt động, qua trải nghiệm. GDTC là quá trình giảng dạy có kế hoạch liên quan đến cả hai khâu: "học để vận động" (Learning to move – học để có các kỹ năng vận động và những hiểu biết liên quan) và "vận động để học" (Moving to learn); Thông qua vận động để học một loạt các kỹ năng và hiểu biết vượt ra ngoài hoạt động thể chất, ví dụ như

Lý luận Giáo dục thể chất và Thể thao trường học

lối sống lành mạnh và các kỹ năng sống. Trong đó “vận động để học” là khâu quan trọng hơn hết.

2.2. Giáo viên GDTC- người thầy, người tổ chức TDTT trường học

2.2.1. Vai trò người thầy

Hoạt động nghề nghiệp của nhà giáo nói chung trong đó có giáo viên GDTC, có những đặc trưng riêng biệt so với viên chức ở các ngành, lĩnh vực khác; vì sản phẩm hoạt động nghề nghiệp của nhà giáo là phẩm chất, năng lực của người học.

Nhà giáo giúp người học phát triển toàn diện thông qua dạy học, tổ chức, hướng dẫn, tư vấn việc tìm kiếm tri thức, sản sinh tri thức, rèn luyện phẩm chất, năng lực và làm gương cho người học. Nhà giáo có sứ mệnh cao cả là nâng cao dân trí, đào tạo nhân lực và bồi dưỡng nhân tài, góp phần vào khâu đột phá phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Sự khác biệt này khiến nhà giáo được xã hội đòi hỏi cao về đạo đức và nhân cách, về tính sáng tạo, tính chuyên nghiệp.

Với mục tiêu tôn trọng sự khác biệt để phát triển con người toàn diện, nhà giáo còn đòi hỏi phải tích lũy và cập nhật tri thức mới liên tục; linh hoạt trong vận dụng những phương pháp dạy học hiện đại phù hợp với độ tuổi, khả năng, nhu cầu, phong cách học tập của người học. Trong bối cảnh hiện nay, người thầy không chỉ là một người dạy mà phải trở thành một nhà giáo dục, một nhà tâm lý, một huấn luyện viên, một người dẫn dắt có khả năng tạo động lực và truyền cảm hứng cho mọi đối tượng.

Giáo viên GDTC đóng vai trò quan trọng trong việc giáo dục và rèn luyện sức khỏe cho học sinh. Nhiệm vụ của họ không chỉ là dạy các kỹ năng thể thao, mà còn là giúp học sinh phát triển thể chất, tinh thần và kỹ năng xã hội. Giáo viên GDTC là giáo viên chuyên về giảng dạy và hướng dẫn các hoạt động thể chất cho học sinh/sinh viên. Công việc của giáo viên GDTC bao gồm lên kế hoạch giảng dạy, chuẩn bị dụng cụ cho môn học, hướng dẫn học sinh/sinh viên

thực hiện các bài tập thể dục và kỹ năng trong các môn thể thao

Ngoài những năng lực cơ bản của nhà giáo: Đạt chuẩn về trình độ chuyên môn nghề nghiệp; Có năng lực thiết kế và lập kế hoạch dạy học; Có năng lực thực hiện kế hoạch dạy học; Có năng lực giải quyết những vấn đề nảy sinh trong thực tiễn dạy học; Những năng lực cơ bản của giáo viên Giáo dục thể chất gồm:

Nhóm năng lực dạy học: Đó là khả năng thực hiện chức năng truyền thụ và truyền thụ có hiệu quả khối lượng kiến thức và kỹ năng được qui định tại chương trình môn học môn GDTC tới học sinh. Đây là một dạng năng lực mang tính trụ cột của nghề dạy học.

Nhóm năng lực giáo dục: Là năng lực cảm hóa học sinh bằng chính nhân cách và tài năng sư phạm của người giáo viên, sử dụng linh hoạt các phương tiện ngôn ngữ và phi ngôn ngữ trong quá trình giao tiếp (làm mẫu hay thị phạm) với học sinh để các em nghe, tin và làm theo bằng tình cảm và niềm tin, thông qua đó thực hiện chức năng giáo dục đối với thế hệ trẻ. Để thực hiện được chức năng đó, giáo viên cần nắm vững mục đích và yêu cầu giáo dục TDTT, tinh thông nghề nghiệp, có niềm tin và lòng tôn trọng đối với học sinh.

Nhóm năng lực tổ chức các hoạt động sư phạm: Là người tổ chức hoạt động học tập, hoạt động giáo dục cho cá nhân và tập thể TDTT học sinh trong những điều kiện sư phạm khác nhau (thể thao học đường); Là hạt nhân gắn kết học sinh thành một tập thể; Là người tuyên truyền, liên kết và phối hợp các lực lượng giáo dục. Trong hoạt động sư phạm, giáo viên TDTT vừa là người thầy, vừa là người tổ chức, cổ vũ và động viên học sinh tích cực tham gia các hoạt động TDTT trong hoạt động nội khóa, ngoại khóa nhằm thực hiện các mục tiêu đã được xác định trong GDTC và thể thao trường học.

Như vậy, quá trình lao động sư phạm của người thầy bao gồm: Một bên là hoạt động của nhà giáo dục (chủ thể) và bên kia là của người được giáo dục (khách thể) và hoạt động

Lý luận Giáo dục thể chất và Thể thao trường học

của hai bên tạo nên một hệ thống, trong đó vai trò lãnh đạo, hướng dẫn thuộc về người thầy; người luôn có vai trò chủ đạo trong quá trình sư phạm. Đối tượng hoạt động của thầy giáo là học sinh đang trưởng thành, phát triển. Những đặc điểm lứa tuổi và cá biệt của đối tượng đòi hỏi người thầy phải có các thủ thuật, cách thức tác động tập thể và cá biệt, phải mang tính đa dạng; từ truyền thụ kiến thức đến thuyết phục; những kiến thức truyền đạt phải đầy đủ sâu sắc và có tính khoa học cao.

2.2.2. Vai trò người tổ chức

Ngày nay nhiều quốc gia đã có nhận thức mới về TDTT trường học, theo đó Giáo dục thể chất không chỉ là một môn học mà còn là một mặt của giáo dục toàn diện. TDTT trường học giúp con người có thói quen và kỹ năng hoạt động vận động suốt đời.

TDTT trong nhà trường tổ chức theo hướng thoả mãn nhu cầu hoạt động tích cực gắn với sự phát triển cá nhân và xã hội; gây hấp dẫn thu hút sự tham gia, chọn lựa của thanh thiếu niên. Chính vì vậy trong hệ thống quan hệ giáo dục, giáo viên GDTC còn là người tổ chức TDTT, là người lãnh đạo, chỉ đạo và thực hiện hoạt động TDTT ngoại khoá trong trường học. Người tổ chức không chỉ truyền thụ cho học sinh những kiến thức và kỹ năng chuyên môn mà còn là thái độ, sự tận tâm trách nhiệm đối với công việc và là mẫu mực về hành vi đạo đức cao cả. Khi thực hiện một hành động nào đó, người tổ chức TDTT đóng vai trò hướng dẫn.

Việc hình thành năng lực của người tổ chức TDTT có thể coi là một quá trình tác động qua lại giữa các tư chất và các động cơ hoạt động. Các tư chất tổng hòa những đặc điểm, đặc tính giải phẫu-sinh lý, đặc tính thần kinh cao cấp mà con người mang sẵn trong mình khi sinh ra và là cơ sở để các năng lực dễ dàng phát triển. Như vậy người tổ chức TDTT chỉ có nắm vững toàn bộ phức hệ các kiến thức, kỹ năng, kỹ xảo, hình thành những đặc điểm cần thiết cho hoạt động nghề nghiệp của nhân cách và rèn luyện phong cách hoạt động

riêng, mới đạt được trình độ nghệ thuật sư phạm, đáp ứng đòi hỏi ngày càng cao của sự nghiệp giáo dục con người phát triển toàn diện.

3. KẾT LUẬN

Đặc trưng của GDTC là một loại hình giáo dục mà nội dung chuyên biệt là dạy học vận động (động tác) và sự phát triển có chủ định các tố chất vận động của con người. Các giai đoạn dạy học động tác nhằm hình thành ở người học kỹ năng vận động, khả năng vận dụng vào thực tế. Việc tổ chức các hoạt động, trang bị kiến thức và hình thành kỹ năng vận động (kỹ năng thực hiện bài tập, động tác và trò chơi vận động,...), thông qua dạy học động tác và tổ chức các hoạt động, giúp cho học sinh/sinh viên hình thành và phát triển được các tố chất thể lực cơ bản như: Nhanh, mạnh, bền, khéo léo và mềm dẻo; khả năng thích ứng của cơ thể; trí nhớ vận động; phản ứng của cơ thể; khả năng chăm sóc và phát triển sức khoẻ; khả năng hoạt động thể thao; từ đó giúp cho học sinh/sinh viên phát triển khả năng trình diễn và thi đấu.

Trong đó, quá trình lao động sư phạm của người thầy bao gồm: Một bên là hoạt động của nhà giáo dục (chủ thể) và bên kia là của người được giáo dục (khách thể) và hoạt động của hai bên tạo nên một hệ thống, trong đó vai trò lãnh đạo, hướng dẫn thuộc về người thầy; người luôn có vai trò chủ đạo trong quá trình sư phạm. Vai trò của người thầy, từ vị trí trung tâm của quá trình dạy học được chuyển dần theo hướng tổ chức và hướng dẫn người học. Học sinh/sinh viên trở thành trung tâm của quá trình dạy học, dưới sự hướng dẫn của giáo viên, chủ động tìm tòi, khám phá để chiếm lĩnh tri thức và kỹ năng nghề nghiệp. Như vậy giáo viên GDTC đóng vai trò người thầy, người tổ chức TDTT; cần nắm vững toàn bộ phức hệ các kiến thức, kỹ năng, kỹ xảo, hình thành những đặc điểm cần thiết cho hoạt động nghề nghiệp của nhân cách và rèn luyện phong cách hoạt động riêng, mới đạt được trình độ nghệ thuật sư phạm, đáp ứng đòi hỏi ngày càng cao của sự nghiệp giáo dục con người phát triển toàn diện.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ban Chấp hành Trung ương khóa XI (2013), Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4/11/2013 của Ban Chấp hành Trung ương khóa XI về “*Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế*”.

2. Hoàng Công Dân (2021), “Các yếu tố cấu thành năng lực hoạt động nghề nghiệp của giáo viên – tiếp cận trong đào tạo sinh viên sư phạm thể dục thể thao thời đại 4.0”, *Tạp chí Khoa học Giáo dục thể chất và thể thao trường học*.

3. Châu Giang (2012), *Giáo dục thể chất - yếu tố không thể thiếu trong đào tạo phát triển toàn diện của sinh viên trong nhà trường*, <http://www.vnq.edu.vn>.

4. Trần Bá Hoàn (2003), “*Dạy học lấy người học làm trung tâm nguồn gốc, bản chất, đặc điểm*”, *Tạp chí Thông tin khoa học giáo dục*, (số 96), Bộ Giáo dục và Đào tạo.

5. Đào Huy Huân (2020), *10 phẩm chất cơ bản của người thầy trong thời đại 4.0*, giaoduc.net.vn

6. Lê Văn Lãm (2008), *Giáo trình TDTT trường học*, NXB TDTT, Hà Nội

7. Vũ Đức Thu và cộng sự (2004), *Chuẩn kiến thức, kỹ năng và hoàn thiện chương trình giáo dục phổ thông môn thể dục*, NXB Giáo dục, Hà Nội.

Ngày nhận bài: 30/03/2025; Ngày đánh giá: 18/04/2025; Ngày duyệt đăng: 28/05/2025.